

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ
ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
РЕГІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ ЦЕНТР БНАУ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА: ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ

**Інноваційні психолого-педагогічні,
лінгвістичні та правові засади аграрної науки
в умовах міжкультурної аграрної комунікації**

30 жовтня 2020 року

Біла Церква
2020

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., академік НААН, д-р екон. наук, ректор університету, голова оргкомітету.

Варченко О.М., д-р екон. наук, професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності, заступник голови оргкомітету.

Новак В.П., д-р біол. наук, професор, перший проректор.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук, професор, проректор з освітньої, виховної та міжнародної діяльності.

Іщенко Т.Д., канд. пед. наук, директор ДУ "НМЦ вищої та фахової передвищої освіти".

Борщовецька В.Д., канд. пед. наук, декан факультету права та лінгвістики.

Мельник О.Г., канд. юрид. наук, координатор НТТМ факультету права та лінгвістики.

Резнік В.Г., старший викладач, координатор НТТМ факультету права та лінгвістики.

Качан Л.М., канд. с.-г. наук, доцент, завідувача відділом аспірантури та докторантури.

Ластовська І.О., канд. с.-г. наук, начальник відділу наукової та інноваційної діяльності.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук, начальник редакційно-видавничого відділу, відповідальний секретар

Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 30 жовтня. Білоцерківський НАУ, 2020. 67 с.

Ел. адреса: <http://science.btsau.edu.ua/>

Викладацький рівень контролю за якістю освітньої діяльності та якістю вищої освіти реалізується науково-педагогічними працівниками відповідно до їх посадових обов'язків через безпосередню участь в освітньому процесі:

- забезпечення виконання вимог освітньої програми, самоконтроль;
- забезпечення та проведення вимірювань якості освітньої діяльності і якості вищої освіти як здобувачів вищої освіти, так і власних;
- дотримання норм педагогічної етики та академічної доброчесності;
- проведення відкритих занять;
- взаємовідвідування занять науково-педагогічними працівниками тощо.

Студентський рівень реалізується органами студентського самоврядування та здобувачами (актуальним є соціологічні опитування). Суттєвим фактором підвищення якості освітнього і наукового процесів є рейтингова система оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників.

Отже, якість вищої освіти як складне динамічне особистісне утворення необхідно забезпечувати, поліпшувати, покращувати, вдосконалювати, надаючи їй позитивної динаміки в умовах неперервної освітньо-професійної підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Хоружий Г. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти: монографія. Тернопіль. Навч. книга «Богдан», 2012. 320 с.
3. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. – 176 с.

Секція: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ: ЛІНГВІСТИКА, ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО, ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 81'255.4'367.625=111=161.2

БЕРЕГОВЕНКО Н.С., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ СЕМАНТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ДІЄСЛІВ НА ОЗНАЧЕННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ БІГОМ В РОМАНАХ ДЖОАН РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТЕР»

Дана робота присвячена дослідженню мовних одиниць на означення руху в сучасній англійській мові та особливостей їх перекладу українською мовою. В дослідженні проаналізовано основні типи семантичних категорій мовних одиниць на означення руху, доповнено існуюче уявлення про мовні одиниці на означення руху в англійській та українській мовах. Окрім цього, окреслено особливості передачі мовних одиниць на означення руху ресурсами іншої мови (української) у перекладознавчому аспекті та визначено особливості перекладу цього пласту дієслів.

Ключові слова: дієслова, переміщення, семантика, перекладацькі трансформації, переклад, роман

Важливе місце в системі англійської та української мов займає дієслово, йому притаманна більша, ніж іншим частинам мови, ємність змістової структури та більш рухоме коло значень. Сучасні дослідження, що проведені на матеріалі різних функціональних стилів (Горева В. С., Short М.), доводять, що дієслово посідає друге місце за вживаністю в англійськомовних текстах художньої літератури після іменника [1, с. 65]

Дана робота присвячена дослідженню мовних одиниць на означення руху в сучасній англійській мові та особливостей їх перекладу українською мовою в романах Джоан Роулінг «Гаррі Потер».

Чільне місце у нашому дослідженні посідає семантична категорія дієслів на означення переміщення бігом. Ця група є однією з найуживаніших в англійській та українській мовах. На основі проведеного аналізу, прослідковуються певні особливості перекладу цих мовних одиниць. Найпоширенішим прийомом, що залучений для передачі змісту дієслів на означення переміщення бігом є заміна стилістичного забарвлення. У матеріалі засвідченні додавання та вилучення мовних елементів. Залучаючи трансформацію вилучення, автор друготвору компенсує втрати мовних одиниць у тексті, використовуючи експресивну лексику. Ці перетворення надають звучанню певну емоційність, наближаючи текст твору до розмовного стилю.

У прикладі (1) дієслово *'d been running* (біг, мчав) передається стилістично забарвленим відповідником “дременув” (дуже швидко, рвучко побігти, втекти). Так, при перекладі було вилучено частину речення, яка пояснювала спосіб пересування: *as fast as he could in the opposite direction* (настільки швидко, як він міг у протилежному напрямку), у друготворі ця втрата компенсується заміною стилістичного забарвлення дієслова.

(1) “Snape’s upper lip was curling. Harry wondered why Lockhart was still smiling, if Snape had been looking at him like that he’d been running as fast as he could in the opposite direction” [Chamber, p. 84] – “Верхня губа у Снейпа аж задерлася, і Гаррі дивувався, чому Локарт і досі усміхається: якби Снейп подивився так на нього, він би уже давно дременув” [Кімната, с. 93].

При перекладі прикладу (2) застосовано додавання словосполучення “кинувся навтьоки” (втекти, врятуватися втечею), також відбулася заміна стилістичного забарвлення.

(2) “Ron bellowed as Crookshanks’s claws ripped his pajamas and Scabbers attempted a wild escape over his shoulder.” [Prisoner, с. 99] – “Криволапикові пазурі вп’ялися в його піжаму, Скеберс кинувся навтьоки і стрибнув Ронові на плече” [В’язень, с. 115].

Особливістю перекладу прикладів (3), (4) є використання стилістичної трансформації, що принесло емоційне звучання у друготворі. У перекладі прикладу (3) нейтрально забарвлене дієслово *shot* (пронестися, промчати, промайнути) передане елементом розмовної лексики “шаснув” (швидко, квапливо піти). У прикладі (4) дієслово *sprinted* (побігти на коротку дистанцію) перекладене, як стилістично забарвлене “чкурнув” (дуже швидко побігти, швидко утекти). Наприклад:

(3) “He shot inside and pined the door closed.” [Chamber, p. 23] – “Він уже шаснув усередину й причинив за собою дверцята” [Кімната, с. 32].

(4) “He seized the envelope, and holding it before him like a bomb, sprinted out of the hall, while the Slytherin table exploded with laughter at the sight of him.” [Prisoner, p. 119] – “Він схопив конверт і мерщій чкурнув із зали. Слизеренці попадали з реготу” [В’язень, с. 128].

Перекладач може не змінювати стилістичного забарвлення, зберігаючи повну еквівалентність. Свідченням цього є приклади (5), (6), (7). У прикладі (5) англійське словосполучення *came galumphing* (прийшов підстрибуючи на ходу) передане еквівалентним словосполученням “підстрибком примчався” (біг підстрибуючи). А отже, суттєвих змін при перекладі не відбулося, як і в іншому прикладі (6), де знов-таки збережена еквівалентність стилістично нейтрального забарвлення. Так вираз *putting on a spurt of speed* (прибавляючи швидкість) передано “кулею помчавши” (пересуваючись дуже швидко):

(5) “Harry’s uncle came galumphing out of the living room.” [Order, p. 14] – “Гаррін дядько підстрибком примчався з вітальні” [Орден, с. 22].

(6) “No idea”, Harry lied, putting on a spurt of speed that took him as far away as possible from Colin.” [Chamber, p. 49] – “Не знаю, – збрехав Гаррі кулею помчавши якомога далі від Коліна” [Кімната, с. 58].

Перекладач намагається залишити первинне значення дієслів, як у прикладі (7). Дієслово *racing* (помчавши, погнавши) передане, як “вилетів” (дуже швидко біжучи), а дієслово *followed* (пішов слідом, погнався, переслідував когось) передане, як “побіг” (швидко, спішно пішов).

(7) “Sceb!” Ron shouted, racing out of the shop after him, Harry followed.” [Prisoner, p. 28] – “Скеб! – вигукнув Рон і вилетів услід за пацюком. Гаррі побіг за ними” [В'язень, с. 36].

Проте, деколи спостерігаються заміни більш емоційного значення дієслова на одиницю з нейтрально забарвленим значенням. Зокрема у прикладі (8), дієслово *hurtled* (помчав, пролетів зі свистом) передане нейтрально забарвленим відповідником “побіг” (швидко, спішно пішов).

(8) “Wrenching open the back door, Harry hurtled into their mids.” [Hallows, p. 19] – Рвучко відчинивши задні двері, Гаррі побіг до прибулих” [Реліквії, с. 24].

Група фразових дієслів на означення переміщення бігом має свої особливості, оскільки вона зазвичай перекладається зі збереженням часткової еквівалентності, як наприклад, такі пари мовних одиниць: іти на всіх парах (мчати, бігти дуже швидко), співвідносячись із англійською фразовою одиницею *to go full steam ahead* (іти повним ходом вперед). За однакової структури ці фразеологізми відрізняються наявністю прийменника в українській мові і прислівника – в англійській; летіти вітром – “дуже швидко йти, (переважно нічого навкруги не помічаючи)” та *to go like the wind* (дослівно “рухатися як вітер”) – “мчати, нестися, летіти дуже швидко, щодуху” (тут спостерігаються значні відмінності в структурі: українська фразова одиниця має структурний тип [V] + [N], англійська – [V] + [like] + [N]; до того ж дієслівні компоненти цих фразеологізмів відрізняються за значенням. Такі фразові одиниці перекладаються шляхом заміни їх на відповідний еквівалентний фразеологізм цільової мови. Так, до дієслова *slipped out* (вислизнув, вискочив) підібрано відповідник “вислизнули” (швидко і непомітно вийшов, вибіг звідки-небудь), що демонструє дотримання початкового значення. Відмінність у структурі становить прислівник “out”. З метою дотримання норм української мови перекладач додає у друг отвір ще одне дієслово “майнули”.

(9) “They slipped out of the kitchen and down a narrow passageway to an uneven staircase.” [Chamber, p. 18] – “Хлопці вислизнули з кухні і майнули вузьким коридором до перекошених східців” [Кімната, с. 24]. У перекладі прикладу (18) англійський нейтральний вираз *set off at a run* (побігти) передано стилістично забарвленим “гайнув” (швидко побігти, помчати; майнути).

(10) “He wiped the Marander’s Map blank again, then set off at a run.” [Prisoner, p. 121] – “Там знайшов свого портфеля, стер карту і гайнув далі” [В'язень, с. 130].

Як видно з проаналізованих прикладів, фразові одиниці надають різні відтінки способу вираження: вони можуть зробити текст більш емоційним, надати йому виразність і т. п. Найуживанішою трансформацією, що залучається при перекладі таких одиниць є стилістична. У процесі цієї трансформації стилістично нейтральні мовні одиниці першотвору замінюються переважно на розмовні та просторічні слова. Проте, є випадки, коли навпаки більш емоційне дієслово перекладається нейтральним відповідником. Нейтральні дієслова являють собою нечисленний клас. Їхньою особливістю є відсутність у лексико-семантичній структурі елементів, які конкретизують який-небудь аспект переміщення. Також, використовуються такі перекладацькі трансформації, як додавання та вилучення мовних елементів, для покращення якості друготвору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Орлова Т. М. Семантична структура та лінгвостилістичні можливості назв руху в сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 1999. 259 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Камінь : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2002. – 319 с.
2. Кімната : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і таємна кімната / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 1998. – 351 с.
3. В'язень : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і в'язень Азкабану / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 1999. – 383 с.
4. Келих : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і келих вогню / Дж. К. Ролінг – К. : А-А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2000. – 670 с.
5. Орден : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і Орден фенікса / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2003. – 815 с.
6. Принц : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і Напівкровний Принц / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2005. – 720 с.
7. Реліквії : Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і смертельні реліквії / Дж. К. Ролінг – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2007. – 640 с.
8. Stone : Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 1997. – 223 p.
9. Secrets : Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 1998. – 251 p.
10. Prisoner : Rowling J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 1999. – 317 p.
11. Goblet : Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire / J. K. Rowling – U.S.A. : Scholastic Publishing, 2000. – 636 p.

12. Order : Rowling J. K. Harry Potter and the Order of the Phoenix / J. K. Rowling – U.S.A : Scholastic Publishing, 2003. – 766 p.
13. Prince : Rowling J. K. Harry Potter and the Half-Blood Prince / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 2005. – 607 p.
14. Hallows : Rowling J. K. Harry Potter and the Deathly Hallows Prince / J. K. Rowling – U.S.A.: Scholastic Publishing, 2007. – 607 p.

УДК 821.161.2-12-027.31 Л.Українка

БУДУГАЙ О.Д., канд. філол. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

НОВАТОРСТВО ЛЕСІ УКРАЇНКИ ЯК ДРАМАТУРГА: ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕНІАЛЬНОЇ ПИСЬМЕННИЦІ

Окреслено мистецькі знахідки Лесі Українки в царині драматургії, зокрема визначено традиційні та новаторські прийоми творення характерів дійових осіб у її драматичних творах кінця XIX – початку XX ст.

Ключові слова: драматична поема, драма, новаторські прийоми творення образів, характери дійових осіб.

Кожного разу, коли підходить дата ювілею видатного письменника, читачі й науковці намагаються переосмислити його творчу спадщину, приміряти ідеї та мистецькі знахідки ювіляра до своєї епохи. Відтак 150-річчя від дня народження Лариси Петрівни Косач-Квітки (1871-1913) дає потужний поштовх сучасним дослідникам до реінтерпретації її художніх текстів в умовах сьогодення. Талановита письменниця ще за життя не була обділена увагою дослідників. Але її постать є настільки багатопланова й потужна, що кожному поколінню українців вона відкриває свої здобутки по-новому.

Леся Українка творила в добу межі століть, коли естетичні пошуки епохи привели до панування двох потужних мистецьких напрямів: *модернізм та неонародництво*. Критик Ф. Кислий зазначав, що у творчості Лесі Українки гармонійно поєдналися бойовий дух цільної вдачі, мужність характеру і висока краса людського почуття. ніжність, елегантність. Дослідники О. Маковей, І. Франко, Г. Аврахов та О. Ставицький вважали духовні позиції Лесі Українки «високими» і «прозорими». Літературознавці А. Каспрук, О. Бабишкін вказували на стабільність морального вибору персонажів Лесиних творів. П. Кононенко стверджував, що такі категорії, як духовність, добро та зло, постійно перебували в полі зору письменниці.

До написання драматичних творів Леся Українка звернулася в кінці XIX-го століття, будучи вже зрілим і сформованим митцем, збагаченим життєвим досвідом. Спершу були створені її *ранні п'єси малих жанрів*. Першими в її драматургічному доробку стали «діалоги» й «етюди» 1895-1898 рр. – «Божа іскра», «Прощання», «Грішниця», «Зимова ніч на чужині», «Іфігенія в Тавриді», «Прокляття Рахілі». Уже в перших своїх драматичних творах Леся Українка порушувала передусім проблему значення мистецтва й ролі митця в житті суспільства. Це не була данина традиції, а пошук вихідної світоглядної точки зору авторки на кінцеві цілі її, Лесиної, творчості.

Характерною рисою цих драматичних текстів є те, що переважна більшість їхніх дійових осіб фігурують як персонажі без конкретного імені (Поет, Вороги, Прихильні – «Божа іскра», Хлопець, Дівчина мила, Дівчина з портрета – «Прощання» та ін.). Цими прийомами Леся Українка досягає максимального узагальнення характерів, коли її дійові особи вже не мають жодних індивідуальних рис. На побудову характерів дійових осіб ранніх творів драматургії дуже помітно вплинув максималізм Лесі Українки, зокрема такі риси: категоричність (Вороги – «Божа іскра»), самовідданість матері (Рахіль – «Прокляття Рахілі») та ін.

У «діалогах», «драматичних сценах» і «етюдах» Лесі Українки в більшості випадків відсутні розгорнуті й деталізовані представлення дійових осіб, розлогі ремарки та авторські пояснення; авторка рідко вдається до роздумів над обставинами, умовами й причинами виникнення, формування рис характерів – здебільшого тут виокремлюється якась одна якість («Божа іскра») чи є констатація того, які саме риси характерів мають дійові особи і як ці риси впливають на поведінку людей («Прощання»).

До п'єс малих жанрів останніх років життя (1905-1913) дослідники відносять тексти:

ЗМІСТ

Секція: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ, ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Борщовецька В.Д. Формування фонетичної компетентності у майбутніх перекладачів в умовах вторинного коду.....	3
Денисенко І.І. Особливості контенту та технологій он-лайн навчання у вищих навчальних закладах.....	4
Єрко А.І. The main students' skills analysis needed in learning Chinese language.....	6
Ігнатенко В.Д. Професійні стандарти у підготовці майбутніх перекладачів.....	7
Марчук В. В. The role of the foreign language in the person value orientation formation.....	8
Резнік В.Г. Навчальні стратегії у процесі опанування студентами іншомовної комунікативної компетенції.....	9
Носенко М.М. Принцип зворотного планування в контексті діяльнісно-орієнтованого підходу вивчення іноземних мов.....	11
Рейда О.А. Проблеми опанування студентами англійської термінологічної лексики ветеринарного напрямку.....	12
Столбецька С.Б. Металінгвістична функція комунікації як важливий аспект процесу викладання спеціалізованої французької мови.....	14
Тимчук І.М., Погоріла С.Г. Особливості формування soft skills у здобувачів вищої освіти факультету права та лінгвістики Білоцерківського НАУ.....	15
Цвид-Гром О.П. Формування культури якості вищої освіти як пріоритетний напрям розвитку та конкурентоспроможності ЗВО.....	18

Секція: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ: ЛІНГВІСТИКА, ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО, ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Береговенко Н.С. Особливості перекладу українською мовою семантичної категорії дієслів на означення переміщення бігом в романах Джоан Роулінг «Гаррі Потер».....	19
Будугай О.Д. Новаторство Лесі Українки як драматурга: до 150-річчя від дня народження геніальної письменниці.....	22
Будугай А.О. Агатангел Кримський в обороні українського слова: до 150-річчя від дня народження видатного мовознавця.....	23
Демченко Н.С. Телескопія як самостійний і продуктивний спосіб утворення неологізмів.....	25
Велика К.І. Переклад назв захворювань рослин, спричинених грибами Аскоміцетами та Дейтероміцетами.....	27
Зізнська А.П. Класифікація імперативів та їх особливості в середньоанглійській та ранньоніованглійській періоди.....	29
Івлєва К.С. Шляхи адаптації запозичень у перекладі літератури з рослинництва українською мовою.....	30
Пилипей Ю.А. The grammar of slang and its notion.....	32
Карпенко С.Д. Інтернаціоналізація казкового мотиву: особливості методології О. Потєбні у вивченні народної казки.....	33
Пилипенко І.О. Варіантність адвербіальних фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах.....	34
Борщовецька В. Д., Левчук І.О. Structural and stylistic specificity of “hard” and “soft” news.....	36